

4. Grushevs'kyj M. S. Z istoriyi religijnoyi dumky' na Ukraini / M. S. Grushevs'kyj. – K. : Osvita, 1992. – 192 s.
5. Dragomanov M. Pro bractvo xresty'teliv abo bapty'stiv na Ukraini / M. Dragomanov. – Kolomy'ya, 1893. – 160 s.
6. Zakovy'ch M. Pro duxovnist' i osvitu / M. Zakovy'ch // Lyudy'na i svit. – 2001. – Veresen'. – S. 42-44.
7. Kravchenko P. A. Protestants'ki ob'yednannya v Ukraini u konteksti social'noyi polity'ky' bil'shovy'kiv (20-30 roky' XX stolittya) / P. A. Kravchenko, R. A. Sitarchuk. – Poltava : ASMI, 2005. – 112 s.
8. Lyubashhenko V. Ukrayins'ka Lyuterans'ka Cerkva / V. Lyubashhenko // Religijna panorama. – 2003. – # 2. – S. 66-78.
9. Oprya I. Z istoriyi adventy'zmu na Pravoberezhnij Ukraini / Igor Oprya // Lyudy'na i svit. – 2000. – # 10. – S. 34-36.
10. Reshetnikov Yu. Oglyad istoriyi Yevangel's'ko-bapty'st's'kogo bratstva v Ukraini / Yu. Reshetnikov, S. Sannikov. – Odesa : Bogomy'shiye, 2000. – 230 s.
11. Yarocz'kyj P. Protestanty'zm v Ukraini: dy'namika zmin / P. Yarocz'kyj // Lyudy'na i svit. – 2004. – # 7. – S. 3-10.

Вознюк О. В. Просветительская деятельность общин религиозных меньшинств в Украине во второй половине XIX – начале XX века.

В статье раскрывается начало и условия деятельности протестантского просвещения. Анализируются общественные инициативы религиозных общин, в частности протестантских, направленных на воспитание морально-духовных качеств, содействия распространению национальной светской и духовной культуры.

Ключевые слова: учебные заведения, общественная деятельность, протестантские общины, общественное движение, педагогическая общественность, образовательно-воспитательные инициативы.

Voznyuk O. V. Elucidative activity of communities of religious minorities in Ukraine in the second half of XIX – beginning of XX of century.

Establishment and terms of activity of the protestant enlightening open up in the article. The public initiatives of protestants, sent to education of morally and spiritual internalss, assistance to distribution of national society and spiritual culture, are analysed.

Keywords: educational establishments, public activity, protestant communities, public motion, pedagogical public, educationally-educator initiatives.

УДК 378:53

Воротникова І. П.

УМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ВІДКРИТОГО ОН-ЛАЙН НАВЧАННЯ В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

У статті розкрито умови впровадження відкритого он-лайн навчання в післядипломній педагогічній освіті. Впровадження відкритого он-лайн навчання є вимогою часу і сприяє професійному розвитку педагога, змінює традиційні форми і моделі навчання післядипломної педагогічної освіти. Умовами впровадження відкритого он-лайн навчання в післядипломній педагогічній освіті визначено: використання інформаційно-комунікаційних, хмарних, дистанційних, мобільних технологій навчання на основі системного, діяльнісного, акмеологічного, компетентнісного та андрагогічних підходів; ІКТ компетентність науково-педагогічних працівників системи післядипломної педагогічної освіти та педагогів, які беруть участь у он-лайн навчанні; створення відкритого інформаційно-освітнього середовища післядипломної педагогічної освіти, яке наповнюється всіма зацікавленими у професійному розвитку педагога інституціями та особами; використання інституційних і відкритих платформ, програмних рішень і ресурсів для забезпечення он-лайн навчання, використання різних моделей дистанційного та змішаного навчання.

Ключові слова: відкрите навчання, он-лайн навчання, післядипломна педагогічна освіта, професійний розвиток вчителя, ІКТ, дистанційне навчання, андрагогічні принципи.

Післядипломна педагогічна освіта України має на сьогодні досить складне завдання – не лише ліквідувати існуючі прогалини в підготовці педагога, а й працювати в напрямі його фахового зростання на випередження [5].

Теоретичні засади післядипломної освіти педагогічних працівників розкрито в роботах таких авторів, як А. Кузьмінський, В. Луговий, В. Олійник, В. Пуцов, В. Семиченко, Т. Сорочан та ін.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, упровадження дистанційних технологій навчання, в тому числі з використанням МООС (масових відкритих он-лайн курсів), розбудова відкритої освіти без меж і кордонів вимагають від системи післядипломної освіти модернізації на основі використання інноваційних технологій інформаційного суспільств і навіть сприяють створенню нових інституцій, які надають післядипломну педагогічну освіту.

Філософія освіти сучасного інформаційного суспільства, в якій розкриваються питання теорії культури і проблеми становлення людини як суб'єкта власної життєдіяльності та професійної діяльності, має науково забезпечити підґрунтя розвитку системи освіти на основі інформаційно-комунікаційних технологій та врахувати особливості навчання педагогів як дорослих людей, їх професійний розвиток, про що йдеться в роботах В. Андрущенко, П. Гуревича, С. Клепко, В. Кременя, В. Огнев'юка, С. Сисоєвої та ін.

Навчання дорослих можливе лише на андрагогічних засадах які базуються на свідомому прагненні людини до самореалізації, самостійності, самоуправління і відповідно самостійному виборі форм і методів і моделей власного професійного розвитку. Теоретичним підґрунтям дослідження проблеми професійного розвитку вчителя є праці таких відомих педагогів та психологів, як Б. Анан'єв, Г. Балл, Л. Виготський, Г. Костюк, Н. Кузьміна, О. Леонтьєв, А. Петровський, С. Рубінштейн, В. Сластьонін та ін.

Напрями використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, зокрема в післядипломній, представлено в працях таких учених, як О. Адаменко, Н. Морзе, Є. Полат, О. Спирін, П. Стефаненко та ін.

На думку В. Бикова, впровадження в освіту України принципів відкритої освіти акумулює останні погляди вчених і практиків на перспективні шляхи розвитку освіти в інформаційному суспільстві, передбачає використання найсучасніших здобутків психолого-педагогічної науки, освітньої практики і науково-технічного прогресу, забезпечує наслідування і відтворення в освіті України світових тенденцій розвитку освітніх систем, зумовлює інтеграцію системи освіти України у світовий освітній простір [1, с. 32].

В. Олійник наголошує на підготовці науково-педагогічних кадрів: “У закладах системи післядипломної педагогічної освіти мають отримати розвиток новітні структури з підвищення кваліфікації викладачів вищих навчальних закладів, такі як інститути (факультети) відкритої освіти, віртуальні школи професійної майстерності, тренінгові центри тощо” [5, с. 95].

Значна кількість науковців досліджує і обґрунтовує можливості і методики використання хмарних, дистанційних, мобільних технологій навчання у різних сферах освіти (В. Биков, Ю. Богачков, К. Бугайчук, В. Кухаренко, С. Литвинова та ін.).

Однак поза увагою дослідників залишилися питання щодо можливостей упровадження відкритого он-лайн навчання у післядипломній освіті для забезпечення професійного розвитку педагога.

Розглянемо за яких умов можна реалізувати відкрите он-лайн навчання у післядипломній педагогічній освіті та реалізувати андрагогічні принципи, визначені М. Ноулзом у “Сучасній практиці освіти дорослих”: дорослій людині, яка навчається, належить провідна роль у процесі навчання; вона як сформована особистість визначає для себе конкретні цілі навчання, прагне до самостійності, самореалізації, самоуправління; доросла людина шукає негайного застосування отриманих при навчанні знань та умінь,

має професійний особистий досвід, знання, навички, які мають бути використані в процесі навчання; процес навчання має бути організований у вигляді спільної діяльності того, хто навчається, і того, хто навчає, на всіх його етапах і значною мірою визначатися часовими, просторовими, побутовими, професійними, соціальними факторами, які або обмежують, або сприяють навчанню.

Стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, їх використання змінює і роль вчителя й учня і способи отримання ними нових знань, умінь і навичок, вони формують нові моделі і підходи в педагогіці та андрагогіці.

Але якщо запроваджувати ці технології хаотично, не враховуючи основи і положення системного, діяльнісного, компетентнісного підходів, то можна побачити велику кількість дистанційних курсів, електронних освітніх матеріалів які відтворюють усі методи і технології традиційного навчання, не використовуючи переваги впровадження он-лайн навчання та його інструментів.

Враховуючи, що доросла людина навчається за іншими принципами (андрагогічними), визначимо *першою умовою* впровадження відкритого он-лайн навчання у післядипломній педагогічній освіті є використання інформаційно-комунікаційних, хмарних, дистанційних, мобільних технологій навчання на основі системного, діяльнісного, акмеологічного, компетентнісного та андрагогічних підходів.

Перехід до відкритої освіти відбувається поступово в усіх освітніх ланках, у тому числі в післядипломній педагогічній освіті, але впровадження відкритої освіти для дорослих потребує врахування андрагогічних засад та перебудови системи підвищення кваліфікації не тільки вчителів, а й науково-педагогічних кадрів, які їх навчають.

В. Олійник, аналізуючи проблеми та перспективи професійного вдосконалення науково-педагогічних працівників, зазначає, що спостерігається відсутність прагнення їх до самовдосконалення, самозміни, адекватної вимогам часу, наявність у професійному мисленні викладачів стереотипів минулого, що значно гальмує їх прагнення до вдосконалення освітнього процесу, ризику. Як свідчить практика, викладачі недостатньо враховують об'єктивні тенденції зростаючої ролі діагностики у визначенні мети та оцінки результатів навчання, не здійснюють підвищення його інтенсивності на основі використання сучасних технологій і дидактико-виховних модулів, що забезпечують їх реалізацію. Непоодинокими є випадки, коли викладачі заперечують ідеї відкритої вищої освіти, впровадження в навчальну діяльність необхідних інноваційних практик, які дають змогу збільшити динаміку розвитку освітніх систем. У свою чергу, це обмежує їх у новітній професійно-значущій інформації, звужує освітній простір щодо обміну та опанування кращих зразків зарубіжного науково-педагогічного досвіду [5, с. 90].

Таким чином, *другою умовою* впровадження відкритого он-лайн навчання є інформаційно-комунікаційна компетентність науково-педагогічних працівників системи післядипломної педагогічної освіти та підготовка їх до нових форм і методів роботи (дистанційного навчання, тьюторства, менторства, фасилітації, створення електронних освітніх ресурсів, тощо).

Третьою умовою впровадження відкритого он-лайн навчання у післядипломній педагогічній освіті визначимо мотивацію до саморозвитку, самореалізації педагогів, які беруть участь у он-лайн навчанні, бо таке навчання потребує від них і самоорганізації і високого рівня інформаційно-комунікаційної компетентності і навичок самооцінювання, рефлексії для формування власних індивідуальних освітніх маршрутів професійного розвитку.

Четвертою умовою є наявність відкритого інформаційно-освітнього середовища післядипломної педагогічної освіти інтегрованого з інформаційно-освітніми середовищами та ресурсами для професійного розвитку педагогів всього світу.

У світовому науковому товаристві до сьогодні відсутня єдина точка зору на розуміння сутності й особливості навчання в електронному середовищі, його форми,

методи і засоби організації, критерії оцінки ефективності. Дехто з дослідників вважає, що не існує суттєвої різниці між навчанням в електронному середовищі (e-learning, Web-based learning/Internet-based learning) і традиційними формами навчання [3].

Протилежна точка зору констатує, що навчання в електронному середовищі – це нова парадигма освіти, яка спирається на функціональну ефективність інформаційно-комунікаційних технологій, сформованій і формуючій на основі “особливої” культури навчання (e-learning culture), яка характеризує як того, хто навчається (e-learner), так і того, хто навчає (e-teacher, e-instructor, e-facilitator, e-supervisor) й опановує менеджерські функції (e-learning manager/e-learning administrator). Таким чином, важливим елементом навчання в електронному середовищі стає його організація і методологія, які значною мірою відрізняються від традиційних форматів і методів навчання [4].

Як результат, кожна інституція, яка забезпечує професійний розвиток педагога, намагається створити власні електронні освітні ресурси у вигляді сайтів, дистанційних курсів, електронних посібників, методичних рекомендацій. Розвиток технологій Веб 2.0 і Веб 3.0 показав наскільки участь усіх учасників освітнього процесу впливає на якість освітніх електронних ресурсів, а це можна використовувати у створенні інформаційно-освітнього середовища післядипломної педагогічної освіти, залучивши педагогів, науково-педагогічних працівників інститутів післядипломної педагогічної освіти, корпорації з розробки електронного освітнього контенту тощо.

П'ятою умовою впровадження відкритого он-лайн навчання у післядипломній педагогічній освіті є інтегроване використання інституційних і відкритих платформ, програмних рішень, ресурсів для забезпечення професійного розвитку педагогів у он-лайн навчанні. Наприклад, можна створювати професійні он-лайн спільноти вчителів за допомогою сервісів Гугл, Майкрософт або соціальних мереж.

Шостою умовою впровадження відкритого он-лайн навчання у післядипломній педагогічній освіті є використання різних форм он-лайн навчання та поєднання їх з традиційними формами в оф-лайн навчанні та поступовий перехід до навчання он-лайн.

Форми он-лайн можливо використовувати або повністю (наприклад, за дистанційною мережевою технологією) або частково на всіх етапах навчання: плануванні, реалізації, оцінюванні, корекції.

Основні андрагогічні принципи навчання зазначені В. Пуцовим і Л. Набокою [6; 17] мають не тільки в он-лайн відтворити специфіку навчання дорослих, а й зумовити його неможливість без самостійного навчання, усвідомлюваності і вмотивованості, дотримання принципів спільної діяльності, врахуванні досвіду тих, хто навчається, індивідуалізації навчання. При поєднанні з традиційними формами в оф-лайн навчанні можливо в післядипломній педагогічній освіті забезпечити системність, ефективність і контекстність навчання, актуалізацію його результатів, неперервний розвиток освітніх потреб педагогів.

Для організації професійного розвитку вчителя відповідно до вибору освітньо-професійної програми можна використати різноманітні моделі взаємодії і навчання, у тому числі і он-лайн навчання.

Один час/одне місцезнаходження. Це модель взаємодії, що характеризує традиційне навчання або комп'ютерне навчання в класі, запроваджується, наприклад, при використанні інформаційно-комунікаційних технологій як об'єкта з моделюванням елементів глобальних мереж у навчальному класі.

Один час/різне місцезнаходження. У цій моделі слухачі і викладачі можуть бути розділені географічно, але взаємодіють у той самий час. Наприклад, використання синхронних двоспрямованих технологій, таких як вебінари.

Різний час/одне місцезнаходження. У цій моделі електронний документ розглядається як “місцезнаходження” і доступний слухачам і викладачам у різний час. Електронні документи змінюють традиційний процес використання і користування інформацією. Так, інформаційні ресурси за своєю суттю доступніші, але й мінливіші, і

менш стійкі. Наприклад, документи з атрибутом дозволу доступу для авторів дозволяють постійно модифікувати, оновлювати документ (наприклад, динамічні Web-сторінки для досліджень, модель управління власною інформацією).

Різний час/різне місцезнаходження. Ця модель об'єднує асинхронні технології, такі як електронна пошта, телеконференції, списки розсилки. Модель створює передумови для появи інноваційних видів педагогічної діяльності і вимагає творчого підходу з боку викладачів. Ранні проекти застосування інформаційно-комунікаційних технологій ґрунтувалися на цій моделі.

Впровадження відкритого он-лайн навчання у післядипломній педагогічній освіті вже є необхідною умовою сьогодення і має місце в існуючій системі підвищення кваліфікації. Актуальною проблемою залишається формування моделі відкритого он-лайн навчання в післядипломній педагогічній освіті для неперервного професійного розвитку вчителя.

Використана література:

1. Биков В. Ю. Інноваційний розвиток суспільства і сучасні мережні технології систем відкритої освіти / В. Ю. Биков // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. праць ; за ред. Л. Л. Товажнянського, О. Г. Романовського. – Вип. 23-24. – 2009. – С. 25-49.
2. Воротникова І. П. Індивідуалізація професійного розвитку вчителів природничо-математичних дисциплін засобами інформаційно-комунікаційних технологій в післядипломній освіті : дисертація ... канд. пед. наук : 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / І. П. Воротникова. – Луганськ, 2013. – 288 с.
3. Интернет-обучение: технологии педагогического дизайна / под ред. М. В. Моисеевой. – М. : Издат. дом “Камерон”, 2004. – 216 с.
4. Компьютерное образование: методология, теория, практика : монография / под ред. проф. А. В. Петрова. – Волгоград : Перемена, 2002. – 238 с.
5. Олійник В. В. Професійне удосконалення науково-педагогічних працівників: проблеми та шляхи вирішення / В. В. Олійник // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти : зб. наук. пр. ; за ред. Л. Л. Товажнянського, О. Г. Романовського. – Вип. 27-31: 109-120. – С. 88-97.
6. Пуцов В. Особливості навчання дорослої людини / В. Пуцов, Л. Набока, М. Талапканич. – Ужгород : Інформ.-видав. центр ЗІППО, 2004. – 50 с.
7. Tyler T. R. Is the Internet changing social life? It seems the more things change, the more they stay same / T. R. Tyler // JI. of Social Issues. – 2002. – Vol. 58 (1). – P. 195-205.

References:

1. Bykov V. Yu. Innovatsiyni rozvytok suspilstva i suchasni merezhni tekhnolohii system vidkrytoi osvity / V. Yu. Bykov // Problemy ta perspektyvy formuvannia natsionalnoi humanitarno-tekhnichnoi elity: zb. nauk. Prats ; za red. L. L. Tovazhnianskoho, O. H. Romanovskoho. – Vyp. 23-24. – 2009. – S. 25-49.
2. Vorotnykova I. P. Indyvidualizacija profesijnogo rozvytku včyteliv pryrodnyčo-matematyčnych dyscyplin zasobamy informacijno-komunikacijnych tekhnolohij v pisljadyplojni osviti : dysertacija ... kand. ped. nauk : 13.00.04 – teoriya ta metodika profesijnoyi osvity / I. P. Vorotnykova. – Luhansk, 2013. – 288 s.
3. Internet-obuchenie: tehnologii pedagogicheskogo dizajna / pod red. M. V. Moiseevoj. – M. : Izdat. dom “Kameron”, 2004. – 216 s.
4. Olijnyk V. V. Profesijne udoskonalennja naukovo-pedahohičnych pracivnykiv: problemy ta šljachy vyrišennja / V. V. Olijnyk // Problemy ta perspektyvy formuvannja nacional'noi humanitarno-tehničnoj elity : zb. nauk. pr. / za red. L. L. Tovažnjanskoho, O. H. Romanovskoho. – Vyp 27-31; 109-120. – S. 88-97.
5. Komp'juternoe obrazovanie: metodologija, teorija, praktika: monografija / pod red. prof. A. V. Petrova. – Volgograd : Peremena, 2002. – 238 s.
6. Pucov V. Osoblyvosti navčannja dorosloj ljudyny / V. Pucov, L. Naboka, M. Talapkanyč. – Užhorod : Inform.-vydav. centr ZIPPO, 2004. – 50 s.
7. Tyler T. R. Is the Internet changing social life? It seems the more things change, the more they stay same / T. R. Tyler // JI. of Social Issues. – 2002. – Vol. 58 (1). – P. 195-205.

Воротникова И. П. Условия внедрения открытого он-лайн обучения в последипломном педагогическом образовании.

В статье определены условия внедрения открытого он-лайн обучения в последипломном педагогическом образовании, раскрыт потенциал информационно-образовательной среды, необходимость ИКТ компетенности участников образовательного процесса, использование инновационных технологий, моделей и форм.

Ключевые слова: открытое обучение, он-лайн обучение, последипломное педагогическое образование, профессиональное развитие учителя, ИКТ, дистанционное обучение, андрагогические принципы.

Vorotnykova I. P. Terms implementing open online learning in Postgraduate Education.

In the article the conditions of implementation of open online education in postgraduate education, the potential of information and educational environment, the need for ICT kompetenosti participants in the educational process, the use of innovative technologies, patterns and shapes.

Keywords: open learning, online education, postgraduate teacher education, professional development of teachers, ICT, distance learning, andragogical principles.

УДК 373.5.016:53

Головко М. В.

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ КУРСУ ФІЗИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ В ІСТОРИКО-МЕТОДИЧНОМУ КОНТЕКСТІ ТА ВИКЛИКАХ СЬОГОДЕННЯ

У статті на основі історико-методичного аналізу широкого кола джерел обґрунтовуються закономірності становлення наукових підходів проектування змісту шкільного курсу фізики української школи. Висвітлюються особливості процесу створення навчальних програм з фізики на початку 1930-х років як малодослідженого феномену в історії вітчизняної дидактики фізики, який підтверджує значущість наукових результатів теорії та методики навчання фізики в Україні цього періоду. Акцентується увага на соціокультурній домінанті у проектуванні змісту навчання фізики, співвідношенні внутрішніх та зовнішніх чинників цього процесу на різних етапах розвитку української педагогічної науки та шкільної практики. Обґрунтовується історична зумовленість формування процедури добору змісту навчання фізики як одного з провідних завдань дидактики фізики як наукової галузі. Визначаються принципові підходи щодо модернізації змісту шкільної фізичної освіти на сучасному етапі та перспективи їх реалізації в навчальних програмах з фізики для середньої загальноосвітньої школи.

Ключові слова: теорія та методика навчання фізики, історія дидактики фізики, зміст навчання фізики, шкільний курс фізики.

Одним із пріоритетних напрямів теорії та методики навчання фізики в умовах модернізації загальної середньої освіти є наукове обґрунтування та розроблення методичного забезпечення реалізації змісту навчання. Зміст освітніх галузей і їх складові, а також вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів визначаються Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти та деталізуються навчальними програмами, які є важливою компонентою науково-методичного забезпечення навчання фізики в загальноосвітній школі.

З огляду на це, проблема проектування змісту була і є актуальною на різних етапах розвитку вітчизняної освіти та педагогічної науки. При цьому важливе значення мають як методологічні засади добору змісту навчання фізики та пріоритетні цілі шкільної фізичної освіти, так і особливості процедури розроблення, наукової експертизи, обговорення та запровадження оновленого змісту. Визначальний вплив на цей процес мають соціокультурні явища та процеси, характерні для того чи іншого періоду. Тому вивчення історії вітчизняної дидактики фізики в контексті окресленого питання має не лише